

L. ACKER

Magazine

Viertalig tijdschrift

Nr. 1 / februari - april 1997

Nederlandstalige editie

Eric van der Vleuten:
"Systeem belangrijker
dan stijl"

De geschiedenis van de
fokkerijwetenschap

De vurige volbloeds
van Carle Vernet

De meerwaarde van
de moederlijn

De wedergeboorte van
de gekroonde roos

**Nu 6 keer
per jaar**

De wedergeboorte van de

Karl-Ludwig Lackner wil zijn Senners weer op de hei

DOOR HENK BOUWMAN.

FOTO'S ARCHIEF LACKNER, HENK BOUWMAN.

De Fransen zijn trots op hun Angloarabe's; het studbook dateert van 1833 en van de sindsdien geconcentreerde prestatiegenen maken andere landen graag gebruik (voorbeelden: Zeus, Quickstar). Ook Duitsland had ooit Angloarabieren van eigen fabrikaat, met de legendarische merknaam 'Senner' en met als brandmerk een gekroonde roos. Dit studbook begint zelfs in 1725 (in 1947 gesloten) en ook deze paarden leverden hun bijdragen elders. Toen het land een republiek werd, verdween de Senner van het toneel. Maar niet definitief. Slechts één fokfamilie overleefde de Hitlertijd en de daarop volgende armoe en vormde de smalle basis waaruit Karl-Ludwig Lackner weer een Sennerpopulatie opkweekte. Nu ook de koude oorlog verleden tijd is, wil Lackner zijn Senners hun oorspronkelijke biotoop teruggeven. De uitgestrekte heidevelden in het voormalige vorstendom Lippe (tussen Bielefeld, Detmold en Paderborn) zijn immers niet meer zo vreselijk nodig om te oefenen voor als de Russen komen. "Maar het zal nog wel even duren voor ze daar weer lopen" denkt Lackner. "Het wemelt van de instanties die er wat over te zeggen hebben en allemaal wat anders willen".

Karl-Ludwig Lackner (49) zat op de middelbare school in Detmold toen hij in 1962 oog in oog kwam te staan met een schilderij. De liefde was op het eerste gezicht en de betovering levenslang. "Het hangt in het streekmuseum in Detmold en het geeft een indruk van hoe het er vroeger uitzag op de Senne. Weids en uitgestrekt, een oerlandschap waarin groepjes Senners rondzwierden. Edele paarden, het oudste ras van

Duitsland, ouder nog dan de Trakehner. Van die paarden was er geen één meer over, althans daar leek het toen op".

Van het vorstelijke jachtslot Lopshorn waar ze 's winters verbleven staat niets meer overeind en bovendien ligt het midden in een militair oefenterrein, sterker nog, het ligt in het doelgebied van een Britse tank-schietbaan. Ontoegankelijk en dus fascinerend. Was dat schilderij het enig

tastbare restant? Lackner moest en zou er meer van weten. Hoe de Senne zijn wereldbeeld vormde blijkt uit zijn kersverse boek 'Die Senner' dat net als zijn eerste liefde begint met het bewuste schilderij. "Het is een reusachtig doek, wel twee bij vier meter" meent hij nog steeds. Terwijl het in werkelijkheid 'slechts' 94 cm hoog en 144.5 cm breed is. Het kind in de mens sterft nooit...

gekroonde roos

laten lopen

1

Als 15-jarige scholier raakte Karl-Ludwig Lackner voor zijn verdere leven in de ban van dit tafereel uit 1860 dat hangt in het 'Lippisches Landesmuseum' in Detmold. Carl Rötteken schilderde de Senne, Gustav Quentell de bijbehorende paarden.

Er zouden opnieuw Senners op de Senne moeten lopen, vond Lackner. En die Senners zouden ook het oude brandmerk moeten dragen. De Anglohengst die Lackner hier presenteert is Tallis (geb. 1981, 31,25 %) van Lionel xx (Herbager xx-Fervent xx) uit Thalie II v. Djerba Oua ox-Micipsa xx-Denousté ox-Verdun xx. Moedersmoeder Thaya bracht ook de Franse staatshengsten Thalian en Thailand (beide ook v. Djerba Oua ox).

Angloarabier

De paarden die de prinsen van Lippe fokten waren van een legendarische kwaliteit. Zozeer zelfs, dat hengsten die niets met deze dieren te maken hadden, er naar werden vernoemd.

De Holsteiner Verbandshengst en 'Aktionstraber' Lopshorn (1937, Loretto-First) bijvoorbeeld, of de Nederlandse sportpaard-moedersvader Senner (1960, Sinaeda-Tello). In tegenstelling tot de Oldenburger aartsvader Menkes Senner (geb. 1846) die wel degelijk op de Senne was geboren. "Hij is als zoon van de Volbloed Brother to Rostrum xx v. Glaucus xx uit de Sennermerrie Major Knoch v. Aurus ox een zeer hoog in het bloed staande bruine, wiens moeder een Angloarabier was. Menkes Senner was uiteraard een hoogedele, lichtgebouwde hengst die vijf jaar is gebruikt en veel goeds heeft geleverd" schreef Claus Dencker in 1941. De afstammingstafel die Dencker bij dit citaat plaatste laat zien dat

Menkes Senner volgens de huidige normen geen zuivere Angloarabische Volbloed was. Maar we moeten oordelen naar de normen van toen. En in Franse Anglo's wil verder terug in de pedigree ook nog wel eens een 'demi sang' opduiken!

Angloarabische bloedvoering en een edel exterieur maken een ras nog niet legendarisch. En ook een hoogadelijke fokker was daarvoor in het 19e-eeuwse Europa geen garantie. Wat dan wel?

"Weinig streken van Duitsland zijn voor de opfok van edele en tegelijk sterke paarden zo gunstig als het bos in Lippe" schreef de generaal Wolfgang von Unger

anno 1915, ingekwartierd 'in Frankrijk'. Hij vervolgt: "Nergens anders is een natuurlijke, harde opfok zo lang en zo consequent tot in onze tijd volgehouden. Hier is gemakkelijk weer een fokkerij op poten te zetten die voldoet aan de taak om een waarachtig soldatenpaard te produceren."

Half-wild

Von Unger's vader Friedrich was van 1852 tot 1866 directeur van de stoeterij Lopshorn. En bij dat woord stoeterij moeten we ons vooral geen fraaie graslanden voor de geest halen. Oorspronkelijk waren

Dat de Senner anderhalve eeuw geleden al van top tot teen een Angloarabier was, is te zien op deze voorstelling van Sarastro (geb. in Lopshorn, 1843, v. Mozart xx, m. Amazilly v. Mirza ox). Gustav Quentell schilderde deze hengst in 1850. De ruiter is de 22-jarige prins Friedrich Karl van Pruisen die kennelijk een Senner prefereerde boven een 'eigen' Trakehner.

de paarden krijgen elke dag beweging op de binnenplaats of op de paddock”.

Jacht

De Senner was een interessante bron van inkomsten voor de Heren van Lippe. Wat de vorst niet nodig had voor zijn eigen stallen in de residentie Detmold liet hij veilen. Er kwamen veel militairen op die verkopen af, want de Senner was door afkomst en opfok zeer geliefd als officierspaard. Maar de 'Fürst zur Lippe' zoals het staatshoofd officieel heette deed meer met de Senne. Zijn landje van slechts 1215 km² (de helft van Luxemburg) had weinig industrie en moest het van land- en bosbouw hebben. Die 200 km² Senne vormde een deel van zijn grondgebied en daar moest hij dus iets mee. Onder andere jagen. Het in de 17e eeuw gebouw-

de Senners half-wild en zwierven al sinds oeroude tijden in de Senne rond. Volgens de overlevering stamden ze af van Romeinse cavaleriepaarden. In het jaar 9 na Christus lokte de Germaanse veldheer Arminius (Hermann) de drie legioenen van de Romeinse stadhouder Varus in een hinderlaag. De plek heet 'saltus Teutoburgensis' maar de preciese ligging is niet bekend. Omdat de Senne grenst aan de meest zuidwestelijke heuvelrug van het Teutoburger Woud, ligt de Romeinse link voor de hand.

De eerste schriftelijke vermelding is echter van ruim duizend jaar later, om precies te zijn uit 1160.

Het woord Senne komt van het Gotische 'Sinithi', later 'Sinede', dat 'grote heide' betekent. In dit 20.000 ha grote jachtgebied van de Heren van Lippe liepen de Sennerpaarden vrij rond, tot 1809 ook in de winter. "Watergebrek in hete zomers maakt het noodzakelijk dat de paarden dikwijls meer dan drie uur moeten lopen om hun dorst te lessen" aldus Von Unger. "In winter en voorjaar als er nog geen gras groeit voeden de merries zich met heide. Dan zien ze er ellendig uit. Maar zodra er

blad aan de bomen komt eten ze dat, in plaats van heide. Desondanks houden ze het vol en komen ze spoedig weer op krachten. Alleen wanneer er geen heide meer boven de sneeuw uitsteekt, worden ze in de Lopshorner stallen bijgevoerd. Dat kan van alles zijn; hooi, haver- en tarwestro, gehakseld erwten-, bonen- en wikkestro gemengd met gehakseld roggestro. De jonge merries krijgen alleen haverschoven met haksel gemengd. De loopstallen zijn dik ingestrooid met heideplaggen. Maar

De Senners waren dieren van de vrije wildbaan en kwamen slechts in handen om te worden gebrand en te worden verkocht. Op deze litho van Gustav Quentell is dat duidelijk te zien aan de manenkam. Of het branden ook wel links gebeurde, of dat de lithograaf zich vergiste, is niet bekend.

Mevrouw Julie Marie Spies-Immink met haar twee kinderen en de Sennermerrie Ingeborg in de 'Tiergarten' in Detmold, 1928. Dochter J.M. van Amersfoort-Spies zou na de oorlog drie merries en een hengst naar Nederland halen. Nafok is daar niet van overgebleven, maar op de hengst (later ruin) Mudschalli heeft mevrouw Immink's zoon A.W.F. von Balluseck (rechts) nog samengestelde wedstrijden gereden. Ingeborg, op de foto vijf jaar, is de moeder van zowel Usa (geb. 1928) als Ingrid (geb. 1931) en dus de stammoeder van alle tegenwoordige Senners.

de Lopshorn herbergde een enorme collectie geweien en het jachtslot was een geliefd vakantieplekje voor collega-vorsten en een leuk rendez-vous om een profijtelijke bruiloft te bekostigen...

Ondanks het feit dat ruim 12.000 ha militair oefenterrein is, herbergt de Senne ook nu nog grote aantallen wild: 400 stuks roodwild, 1.200 stuks damwild, 450 stuks reewild, 250 stuks zwartwild (alles vol-

wassen exemplaren). De belangen die de vorstelijke houtvester behartigde waren tegengesteld aan die van de vorstelijke stalmeester. Alles wat de paarden opvrat ging ten koste van de herten en andersom.

Na de Eerste Wereldoorlog is Lopshorn een tijdje onteigend geweest en huisvestte toen een 'Reit- und Fahrschule', vandaar het uniform van de man die Tizian voorbrengt. De schimmel stond tussen 1907 en 1919 in Holstein ter dekking en vervolgens tot 1927 in Lopshorn. Daar vereeuwigde Erna Greiff von Mach hem in 1922. Hij was een directe zoon van Amurath ox uit Lina v. Achill-Fritz-Young Altona-Colonel-Koheilan el Ajuz ox (stam 318 d 1).

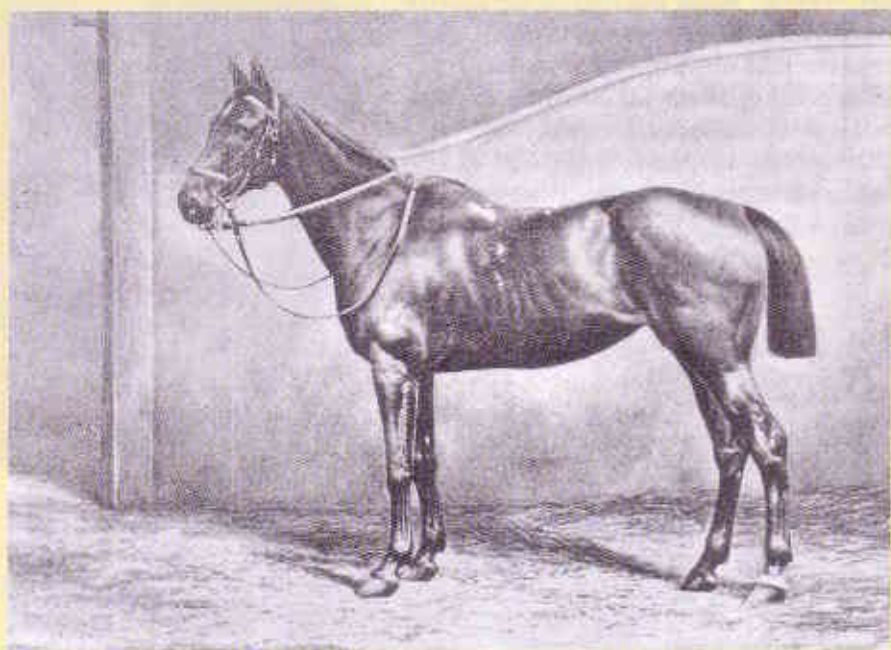
Na de oorlogen van 1864 en 1866 kreeg Pruisen er drie grote fokgebieden bij (Holstein, Hannover en Hessen). Von Unger vertrok naar Pruisen, waar hij in 1869 directeur van het Landgestüt Celle werd. En op de Senne werd het paardenbestand flink ingekrompen. Na de dood van de kinderloze vorst Leopold III verklaarde diens broer Waldemar in 1876 een groot deel van de Senne tot verboden gebied voor de paarden en hij liet de 6.000 ha grote 'Waldweide' omrasteren. "De zwaarste klap kreeg de stoeterij door het opheffen van de bosweide. De paarden moesten wijken voor de herten. De in vorstelijke vrijheid opgegroeide Senner werd, gelijk een Kaspar Hauser (1812-1833, vondeling waarvan men dacht dat hij de prins van Baden was, red.) afgesneden van de basisvoorwaarde die noodzakelijk was voor de ontwikkeling van zijn lichamelijke en geestelijke adel" aldus Von Unger.

(wordt vervolgd)

Bronvermelding

- Karl-Ludwig Lackner: 'Die Senner', Kramer Verlag, 1996
- Wolfgang von Unger: 'Die Senner, Beitrag zur Geschichte deutscher Pferdezucht' Verlag DGZ, 1915
- Mathias Vogt: 'Die Senne, Natur- und Kulturlandschaft in Ostwestfalen', Landschaftsverb. Westfalen-Lippe, 1992
- Friedrich Traut: 'Gestüte Europas', Liebhaber Verlag, 1971
- Claus Dencker: 'Das Oldenburger Pferd', (DGZ 1941), herdr. BLV, 1986

De Senne is een licht glooiende uitloper van het Teutoburger Woud. Deze houtgravure van Lindner dateert van omstreeks 1870. Het beeld verschilt in niets van hoe het Engelse New Forest er nog altijd uitziet.

De Senners hadden als soldatenpaarden een reputatie hoog te houden. In 1867 schilderde Emil Hüntten de majoor Ernst von Unger in de slag bij Königgrätz (aan de bovenloop van de Elbe, tegenwoordig Hradec Kralové), waar Pruisen op 3 juli 1866 Oostenrijk versloeg. Het origineel is omstreeks 1900 verbrand en de kopie in de Tweede Wereldoorlog, maar van het paard bestaat nog een afbeelding, onder vreedzamer omstandigheden. Het is de Sennermerrie Loreley, gefotografeerd door een zekere Schnäbeli. Deze Zwitser maakte meer van dergelijke zwaar getoucheerde standfoto's van Sennerpaarden en was daarmee een vroege - zo niet de eerste - voorganger van Ernst, Melissen & Co. Over Loreley, geb. 1858 in Lopshorn, v. Florival x (Don Cossack xx- Nassir ox) uit Emma v. Red Rover xx) schreef Von Unger in 1915: "Een Sennermerrie had bovendien het geluk om zich verdienstelijk te maken voor de snelle beslissing over de zeven weken durende oorlog. Dat was Loreley, die de majoor Unger tijdens diens bekende verkenningssrit op 2 juli 1866, terwijl hij door een vijandige patrouille heftig werd achtervolgd, weer veilig terugbracht in het hoofdkwartier van prins Karl Friedrich en zo de beslissing tot de aanval versnelde. In 1870 is zij bij Sedan door een granaatscherf gedood".

LACKER

Magazine

Viertalig tijdschrift

Nr. 2 / april - juni 1997

Nederlandstalige editie

Ulrich Kirchhoff:
De Olympische vlam
is niet gedoofd

Een Hollander
in Holstein

Toppers af door
de voordeur

Als één schaap
over de dam is...

Voorjaarskeuringen
in de Lage Landen

De wedergeboorte van de Karl-Ludwig Lackner wil zijn Senners weer op de

Het legendarische Sennerpaard was ooit het super-wapen van de Pruisische oorlogsmachinerie. Een Angloarabe van ongekeerde hardheid want geboren en getogen in het ruige kroondomein 'Senne' van het voormalige vorstendom Lippe (tussen Bielefeld, Detmold en Paderborn). Maar toen de tank het had gewonnen van de sabelzwaaiende huzaar te paard werd de productie van Lippe's meest courante exportartikel op bevel van hogerhand gestopt. Zodat een belangrijke bron van prestatiebloed verdween, lang voordat het fenomeen sportpaard de warmbloedwereld zou veroveren. Allemaal geschiedenis? Niet helemaal. Een vasthoudende Nederlandse dame hielp de Senners de jaren '30 en '40 door. Een minstens even vasthoudende leraar uit Borgholzhausen wist het laatste restant in 1971 te achterhalen. Karl-Ludwig Lackner is de naam van deze man die van de inheemse Anglo zijn roeping maakte. Einddoel: een kudde Senners op de Senne.

DOOR HENK BOUWMAN.

FOTO'S ARCHIEF LACKNER, GABY KÄRCHER, HENK BOUWMAN.

Toen Duitsland in 1919 ophield een keizerrijk te zijn, verloor ook de vorst van Lippe zijn regeringsmacht en een deel van zijn domeinen. Een klein restbestand Senners bleef op het tot manege getransformeerde Lopshorn; 16 merries vonden

een nieuw tehuis op de Pruisische stoeterij Beberbeck die in 1929 in haar geheel aan Polen werd verkocht. Het overige Sennerbestand loste op in de warmbloedpopulatie. Het is aan een Nederlandse dame te danken dat er toch nog Senners de

Hitlertijd hebben overleefd. Mevrouw Julie Marie Spies geb. Immink raakte in de jaren '20 tijdens een bezoek aan Detmold - haar echtgenoot gaf daar een concert - gefascineerd door de enkele Senners die zij aantrof in het stadspark 'Tiergarten' (nu een heel fraai openluchtmuseum).

Volgens het vredesverdrag mocht Duitsland na 1918 niet meer dan 100.000 man onder de wapenen hebben. Het was dus afgelopen met de gigantische remonte-productie. De Senners waren naar de smaak destijds te 'bloederig', te sensibel voor gebruik in de landbouw en voor de nieuwe doelgroep, de landelijke ruiters. Zoals ook op de Pruisische staatsstoeterij Trakehnen het interbellum de 'verzwaring'-periode was, zo gebeurde in de Senne iets dergelijks. Op Lopshorn, dat gedurende de Weimar-republiek behalve een kleine fokkudde ook de provinciale rij- en menschool huisvestte, kwam de Holsteiner Amurath ox-zoon Tizian ter dekking om meer massa in de Senners te

gekroonde roos

2

hei laten lopen

In het prinselijk slot Detmold hangt een schilderij (links) van G. Quentell, met de Sennermerries Veil, Freia en Morella en hun veulens voor het nog niet gemoderniseerde jachtslot Lopshorn in 1844.

Dat de huidige Senners geen museumpaarden zijn en in de sport wel degelijk kunnen meekomen bewijst deze foto van Karl-Ludwig Lackner in de samengestelde wedstrijd van Moosdorf, 1987. De schimmelmerrie is Komtess (v. Kallistos x) uit Norma v. Colorado - Ramzes x - Onkel Ludwig xx.

brenge. Na de machtsovername weigerde de nazi-regering de nog resterende Senners in de Pruisische stoeterijdienst op te nemen en in februari 1935 werden de twaalf laatste Sennermerries geveild. Mevrouw Immink begreep, dat de Senner dan een gewone warmbloed zou worden. In 1938 lukte het haar om een Sennermerrie te kopen en te stallen op het al tien jaar leegstaande Lopshorn. In 1940 kon ze er nog een merrie bijkopen en in 1942 werden op Lopshorn weer de eerste echte Sennerveulens (v. Mandub ox) geboren!

Lang duurde deze situatie niet, want het front kwam naderbij en in de lente van 1945 werd het nogal beschadigde Lopshorn geplunderd door vrijgelaten krijgsgevangenen en in brand gestoken. Mevrouw Immink vluchtte naar een afgelegen deel van de Senne waar de vegetatie zo schraal was dat enkele paarden verhoorden. Met een hengst en drie merries repatrieerde mevrouw Immink's dochter naar Nederland maar deze Senners stier-

ven uit, Dankzij familie Lüpke in Lemgo (even ten noorden van Detmold) bleef toch nog één Sennerstam behouden. En dankzij de 18-jarige Ingrid, die mevrouw Immink ondanks haar armoede voor een melkwagen wegekocht.

Toch iets warmbloed

Er zit dus warmbloed in de Senner, en meer dan alleen de moeder van Tizian, Karl-Ludwig Lackner: "Alle huidige

Senners komen uit één familie, die in 1725 begint met de merrie David. Na de Tizian-dochter Ingeborg (geb. 1923) splitst de lijn zich in tweeën, namelijk Usa (geb. 1928, v. Lüderbach xx) en Ingrid (geb. 1931, v. Onkel Ludwig xx). In beide aftakkingen is na de oorlog één keer een warmbloedhengst gebruikt. Usa was van de familie Lüpke in Lage, later Lemgo. Deze lijn loopt via Kolombine v. Mandub ox en Indra v. Felsen I, een Westfaal van